

SKAUT

ISSN 1898-7729

HARCERSKIE PISMO HISTORYCZNE
TARNÓW, 11 LISTOPADA 2018, ROK XIV, NR 4 [53] KWARTALNIK
O NIEPODLEGŁOŚCI I HARCERSTWIE

M. Grużewski mal.

APOTEOZA JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO

Marszałek Józef Piłsudski Twórca Niepodległości Polski krystalizuje swą dziejową misję. Dusza Narodu Polskiego w żalobnej szacie wznosi ku niemu oczy. Starzec pały w przyszłość Wyzwolenia Narodu. Józef Piłsudski wyzwolił Polskę z kajdan niewoli, zbudził Śpiącego Rycerza wskrzeszając Armie Polska w jej potęgę wielkiej tradycji.

Marian Grużewski, *Apoteoza Józefa Piłsudskiego*. Karta pocztowa.
Zbiory: M. Popiel, redakcja „Skauta”, Tarnów.

OD REDAKCJI

Historia odzyskania niepodległości przez Polskę jest ściśle związana z historią Harcerstwa. Powstanie Skautingu Polskiego nastąpiło 22 maja 1911 roku we Lwowie. Zanim nastąpiły wydarzenia 1918 roku, w ciągu siedmiu lat udało się ukształtować nowy typ młodego Polaka: sprawnego fizycznie, doskonale odczuwającego potrzebę odzyskania niepodległości, skauta-patrioty. W tym czasie wybuchła, w sierpniu 1914 roku, wojna światowa, a więc rzeczywisty czas kształtowania tych postaw młodzieży był znacznie krótszy.

Wspaniała idea Roberta Baden-Powella, dostosowana do zaborczych warunków przez Andrzeja Małkowskiego, a później doskonalona przez wielu innych instruktorów, doprowadziła do tego, że skauci polscy stanowili najlepsze spoiwo w budowanym gmachu II Rzeczypospolitej. Wybicie się na niepodległość, naród polski okupił nieprawdopodobnym wysiłkiem, bólem, ranami i śmiercią. Wśród nich byli przedstawiciele wszystkich stanów, płci, wyznania i wieku. Wszyscy równi wobec śmierci, wszyscy jednakowo oddani sprawie niepodległości, tak samo miłujący Polskę.

Tam, gdzie był powszechny obowiązek służby z karabinem, była też chęć szczerą ochotniczego zaciągu i walki z nieprzyjacielem. To dlatego mamy tak wielu młodocianych kawalerów Krzyża Virtuti Militari, którzy wcześniej mieli do piersi przypięty Krzyż Harcerski. Nie można o nich zapomnieć w setną rocznicę odzyskania niepodległości, gdyż są oni do dzisiaj przykładem patriotycznych postaw młodzieży. Bez tych wzorców nie byłoby Szarych Szeregów i członków innych tajnych organizacji harcerskich w okresie II wojny światowej. Nie udałoby się przenieść w czasy powojenne etosu harcerskiego i pamięci o Ziemiach Kresowych. Nie byłoby wielkiej SOLIDARNOŚCI roku osiemdziesiątego XX wieku.

Harcerstwo ma tę siłę, że jest w tej organizacji młodzież, która wciąż napływa, daje coś z siebie,

zmienia, ale też pamięta i odczuwa wszystkie fałszywe nuty, które do niej docierają. W równym stopniu czerpie z historii i bagażu harcerskich doświadczeń oraz oddaje kolejnym pokoleniom młodzińcze przeżycia i fascynację ideałami harcerskimi. To dlatego Harcerstwo wciąż istnieje od ponad wieku, rozwija się i kroczy dumnie naprzód.

Cieszymy się, że żyjemy w wolnej Polsce. Musimy jednak pamiętać, że wolność i niepodległość nie jest nam dana na zawsze. Musimy być mądrzy mądrością przodków, spoglądać w przyszłość, honorując przeszłość. Tylko tak zachowamy państwowość przez następne stulecia.

Jeszcze Polska nie zginęła, kiedy my żyjemy... ■

M. Popiel

SKAUT. HARCERSKIE PISMO HISTORYCZNE®

REDAKCJA:

Lesław Dall – Zakopane, Wiesław Kukła – Poznań,

Marian Miszczuk – Warszawa,

Marek Karpiński (grafika) – Tarnów,

Marek Popiel (red. naczelny, odpowiedzialny i wydawca).

33–100 Tarnów, ul. Krakowska 42/9, tel. 530 324 027

czasopismo.skaut@gmail.com www.skaut.okay.pl

SKAUT jest bezpłatnym harcerskim pismem niezależnym.

Wszelkie prawa zastrzeżone ©1996–2018.

Przedruk za zgodą redakcji, za wskazaniem źródła i autora.

Teksty i przesłane materiały redakcja publikuje **nieodpłatnie**.

Przedsięwzięcie o charakterze **non profit**.

HARCERSTWO W DNIACH ODZYSKIWANIA NIEPODLEGŁOŚCI

11 listopada 1918 roku, w lesie Compiègne we Francji, Niemcy podpisali rozejm, który doprowadził do zakończenia wojny światowej. W tym dniu Rada Regencyjna przekazała przybyłemu z Magdeburga do Warszawy, Józefowi Piłsudskiemu władzę wojskową i naczelne dowództwo podległych jej wojsk polskich. Odradzała się Polska.

Zanim nastąpiło rzeczywiste połączenie trzech dzielnic, rozdartego przez zaborców kraju, trzeba było walczyć o polski Lwów, wygrać wojnę z bolszewikami, stoczyć krwawe bitwy o Wielkopolskę i Śląsk, stanąć w szranki z Niemcami w trakcie plebiscytów na Warmii i Mazurach. Wszędzie tam,

gdzie było najtrudniej, najbardziej krwawo, gdzie trzeba było bez wahania chwycić w wąż dłonie wielki karabin, tam stawała do walki polska młodzież – zwłaszcza harcerki i harcerze. Ich postawa, ich poświęcenie nie było tylko prostym następstwem ich wychowania według Przyrzeczenia i Prawa Harcerskiego. Wielkie oddanie sprawie Niepodległości Polski płynęło z poczucia służby, a sprawność wykonywania rozkazów z ćwiczeń i chęci doskonalenia się wynikającej z metody harcerskiej. Słowa pieśni Marii Konopnickiej: *Do krwi ostatniej kropli z żył*, były w tamtych czasach tylko potwierdzeniem rzeczywistych postaw i przekonań.

Marszałek Ferdynand Foch przyjmuje delegację niemiecką w wagonie kolejowym w lesie w Compiègne we Francji, 11 listopada 1918 r. Fotografia koloryzowana lub obraz Maurica Verneuil'a. Źródło: *Wikipedia*.

1918.

Instrukcja dla szkół w sprawie Harcerstwa.

- I. Komisja do spraw Harcerstwa stanowi naczelne ciało kierownicze i opiekuńcze, czuwa nad zdrowiem i czystością ruchu harcerskiego, przyjmuje sprawozdania z pracy harcerskiej i daje ogólne dyrektywy dla niej.
- II. Pod kontrolą Komisji kieruje pracą harcerską w kraju Inspektorat, do którego należy zwracać się we wszystkich sprawach, dotyczących Harcerstwa, a nie zastrzeżonym do rozstrzygnięcia czynnikom miejscowym.
- III. Dotychczasowe drużyny harcerskie zachowują nadal swój ustrój, dopóki Inspektorat nie zarządzi ich reorganizacji. Tem samym pozostają na stanowiskach dotychczasowi drużynowi lub ich zastępcy. W razach koniecznych szybkich zmian winna dyrekcja szkoły porozumieć się z Inspektorem.
- IV. Każda szkoła wyznacza z grona Rady Pedagogicznej opiekuna drużyny, o ile możliwości najbliższego młodzieży i z harcerskim wychowaniem obeznanego. To stanowisko winno mieć charakter specjalnie ważnego wychowawstwa, należałoby więc, o ile to okaże się możliwym, traktować je na równi z wychowawstwem klasowym.
- V. Opiekun drużyny winien wejść z młodzieżą harcerską w stosunek bliski i serdeczny, między nim a drużynowym ma istnieć stałe i zupełne porozumienie, musi również zapoznać się sam z pracą, bywając osobiście na zbiórkach i wycieczkach, starać się o pogłębienie pracy drużyny (np. przez udzielenie wskazówek bibliograficznych, metodycznych, przez urządzenie pogadanek, pokazów, zachęcanie do robienia zbiorów, ułatwianie nauki rzemiosł i innych sprawności harcerskich i t. d.). Opiekun wreszcie winien się starać o poznanie literatury harcerskiej i dokładne orjentowanie się w życiu harcerskim w Polsce. Opiekun drużyny powinien wraz z drużynowym dbać o całokształt życia harcerskiego i czuwać by praca drużyny była w zgodzie z obowiązkami młodzieży względem Rodziny i Szkoły. Opiekun składa Radzie Pedagogicznej (lub wychowawczej) ustne sprawozdania z pracy harcerskiej przynajmniej 3 razy w ciągu roku szkolnego. W końcu roku szkolnego opiekun wspólnie z drużynowym składa dyrekcji szkoły treściwe sprawozdanie piśmienne.
- VI. Opiekun wraz z drużynowym winni postarać się o utworzenie Patronatu dla drużyny z osób chętnych do pracy i szczególnie przyjaznych ruchowi harcerskiemu.
- VII. W celu zgromadzenia ścisłych danych o wpływie wychowawczym Harcerstwa na młodzież, pożądanym jest stałe obserwowanie i notowanie różnic w stanie zdrowia, postępach, pilności, zachowaniu się, ogólnym rozwoju fizycznym, moralnym i umysłowym młodzieży harcerskiej i nieharcerskiej. Zadania tego mógłby najlepiej podjąć się opiekun drużyny.

REFERENT
DO SPRAW HARCERSTWA
m. p. T. Strumillo

SZEF SEKCJI
SZKOLNICTWA ŚREDNIEGO
m. p. T. Łopuszański

Druk J. Ulasiewicza, Marszałkowska 49.

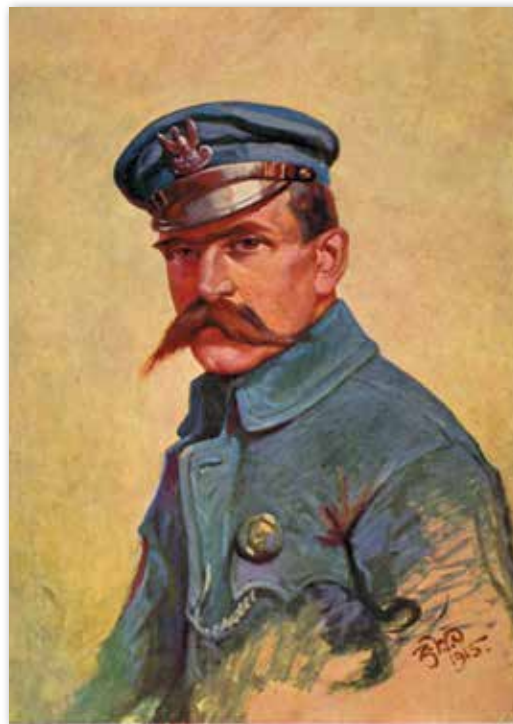
Instrukcja Ministerstwa W. R. i O. P. dla szkół w sprawie Harcerstwa. Warszawa, 1918 r.
Druk ulotny 21,7 x 28,0 [cm]. Zbiory: M. Popiel, redakcja „Skauta”, Tarnów.

Od samego początku istnienia polskiego Skautingu, instruktorzy harcerscy przygotowywali młodzież ze swoich drużyn do wielkich wydarzeń, które doprowadziły do odrodzenia Polski.

Władze harcerskie zwróciły się z apelem do młodzieży. Niewielki druk ulotny z 14 października 1918 roku, publikowany na 6 stronie, był efektem działań Naczelnego Inspektoratu Harcerstwa Polskiego w Warszawie.

Dzięki tym oryginalnym dokumentom z epoki, możemy prześledzić najważniejsze informacje kierowane do młodzieży harcerskiej, w formie odezw i rozkazów, w kolejnych dniach: 9, 10, 11 i 12 listopada 1918 roku oraz późniejszych działań Naczelnego Inspektoratu Harcerstwa Polskiego w Warszawie.

W dokumentach tych zwraca uwagę bardzo dostojny, stosowny do zachodzących w Polsce okoliczności, ale i odpowiedzialny i wstrzemięźliwy język kierowany do młodzieży. Wszyscy mieli świadomość, że każdy, w każdej chwili, nawet najmłodszy chłopak mógł wziąć w garść karabin by walczyć z wrogiem ojczyzny. Nic więc dziwnego, że starano się chronić, zwłaszcza tych najmłodszych. Dlatego w *Odezwie do młodzieży szkół średnich*, z 12 listopada 1918 roku przytoczono upoważnienie Józefa Piłsudskiego dla Inspektoratu Harcerskiego w War-

Józef Piłsudski jako dowódca I Brygady Legionów Polskich. Karta pocztowa, 1915. Zbiory: M. Popiel, redakcja „Skauta”, Tarnów.

szawie: *Abyście żadnych wątpliwości nie mieli, że jest to zadanie nie tylko władz szkolnych, ale i czynni-*

Uczestnicy Zjazdu połączeniowego w Lublinie, 1–2 listopada 1918 r. Źródło: Waław Błażejowski, *Historia Harcerstwa Polskiego. Zarys Ogólny. Wydanie drugie jubileuszowe*, Warszawa 1935, s. 153.

Do młodzieży Polskiej.

W chwili gdy prawo Polski do całkowitego zjednoczenia i zupełnej niepodległości zostało ostatecznie uznane przez wszystkich — wrogów zarówno jak i przyjaciół — trawiący nas jad niewoli jakby poraził naszą moc działania: od tygodnia czeka lud cały czynów i rozkazów, a dochodzą go tylko słowa, układy i targi.

Czujemy wszyscy, że wielka chwila się zbliża, gdy Sejm Ustawodawczy Rzeczypospolitej podejmie na nowo dzieło Sejmu Wielkiego — i ufamy, że dzień najbliższy przyniesie nam Rząd i Wojsko, by nadejście tej chwili zabezpieczyć.

Idealy Mickiewiczowskich Filaretów, odrodzone w polskim ruchu harcerskim są wszak ideałami całej młodzieży polskiej. Te ideały nie pozwolą jej doby wielkich przemian zmarnować w bezczynnie i rozbiściu. Wartkim i potężnym prądem, który obce tamy roznieście, a braci wszystkich za sobą porwie, dąży młodzież polska pod hasłem **jedności i mocy**.

Na wezwanie Narodu staną starsi pod broń czy na inne wskazane przez obowiązek placówki, młodszy w usilnej pracy wykażą Ojczyźnie, jak ją miłują i w karnej powolności dla kierowników gotować się będą do swych przyszłych zadań.

Dzielność i karność, rzetelność i gorąca miłość sprawy, ofiarność w jej służbie oto ideały Harcerstwa; te cechy wnieść pragniemy w życie powszechności polskiej, aby je uczynić mocnym, pięknym i trwałym.

Niech powstanie **władza na istotnej woli Narodu oparta**, niech powstanie i rozkazuje, a na służbę karnie stanie cała młodzież polska.

Do tej ofiarnej służby wzywamy wszystkich bez różnicy i w oczekiwaniu na ostateczną chwilę wyzwolenia wołamy wszystkim donośnie nasze hasło:

„C z u w a j“.

Harcerstwo Polskie.

Warszawa, dnia 14 października 1918 r.

Odezwa: *Do młodzieży Polskiej*. Warszawa, 14 października 1918 r. Druk ulotny 17,1 x 24,5 [cm].

Zbiory: M. Popiel, redakcja „Skauta”, Tarnów.

Do ogółu harcerzy.

R O Z K A Z L. 6.

1. Godzina wyzwolenia wymaga skupienia i zużytkowania ku obronie wszystkich sił narodowych. Starsi wasi bracia stoją pod broń. Waszym obowiązkiem jest stanąć w pogotowiu do służby pomocniczej i pociągnąć za sobą wszystkich kolegów Waszych i rówieśników, ażeby cała młodzież polska stała się żywym czynnikiem ładu i samoobrony.

Niech staną Wasze szeregi, gotowe w potrzebie wspomóc straż bezpieczeństwa publicznego, wyćwiczone w służbie ratowniczej i ambulansowej.

Podtrzymywanie komunikacji, zorganizowanie poczty, łączności pomiędzy poszczególnymi miejscowościami i powiatami—może stać się niebawem doniosłym społecznym zadaniem.

W celu sprawnego zorganizowania tej Waszej służby narodowej i pokierowania nią, Naczelny Inspektor Harcerstwa Polskiego tworzy „Wydział Harcerski Pogotowia Młodzieży”, któremu poleca wejście w ścisłe porozumienie z organizacjami obywatelskimi i wojskowymi oraz z władzami szkolnymi, dla umożliwienia całej młodzieży, nie uczestniczącej w armji, jaknajlepszego spożytkowania jej zapasu i sił dla przyszłości narodu i jego kultury.

HARCERZE! Porywa Was zapał zrozumiały i szlachetny, ale harcerską rzeczą jest trwać na wskazanem przez obowiązek stanowisku, opanować podniecenie. Chwila wymaga od Was służby pomocniczej przy utrzymaniu ładu społecznego; spełnijcie ją waleśnie, bo nikt Was na tej placówce zastąpić nie może. Tego od Was dzisiaj Ojczyzna wymaga.

2. „Wydział Harcerski Pogotowia Młodzieży” stanowią druhowie: Karol Woyzbun, X. dr. Kazimierz Lutosławski, Henryk Sיעiński, Piotr Olewiński, Fryderyk Plattner.

3. Czekać instrukcji.

C z u w a j!

Warszawa, d. 10/XI 1918 r.

Do Inspektorów Okręgowych.

R O Z K A Z L. 7.

1. Inspektorzy Okręgowi niezwłocznie utworzą Komisje Okręgowe Pogotowia Młodzieży pod swoim lub innym, przez nich mianowanym, przewodnictwem, do których zaproszą delegatów Władzy szkolnej i Patronatu (po jednym) oraz mianują dwóch jeszcze członków, kompetentnych w zakresie zadań technicznych pogotowia. Skład (razem 5 osób) przy pierwszym raporcie podać do zatwierdzenia.

2. Powołać komendy miejscowe Pogotowia w obrębie Okręgu w większych skupieniach młodzieży o analogicznym składzie 5 osób; skład ten zatwierdzić i tutaj zakomunikować.

3. Niezwłocznie rozpocząć organizację pracy według załączonej instrukcji. Meldunki o jej stanie i postępach oraz o wszelkich donioślejszych wypadkach przysyłać co tydzień, gdyby nie było innych okazji, przez kurjerów umyślnych.

4. Na pokrycie związanych z pogotowiem potrzeb zarządzić jednorazową składkę pośród Harcerzy i ich rodzin i postarać się o wyszukanie okolicznościowych źródeł funduszy.

5. Komendanci Okręgowi Pogotowia (Przewodniczący w Komisjach Okręgowych) oraz Komendanci miejscowi muszą przynajmniej mieć 20 lat wieku i w tym celu należy niezbędnych Instruktorów Harcerskich reklamować i zatrzymać na miejscu. Reklamacje te zameldować do miejscowych Komisarzy Harcerskich Mobilizacyjnych i przesłać nam, dla uzyskania uwolnienia w Wydziale do spraw wojskowych.

6. Powaga chwili i zadania Pogotowia, jako organizacji doraźnej, wymagają działania bardzo szybkiego i energicznego; należy to mieć na uwadze przy doborze ludzi na komendantów i do Komisji, starając się o pozyskanie sił młodych, sprawnych, energicznych z pomiędzy działaczy straży obywatelskich, ogniowych, milicji i t. p., zawsze wszakże pamiętając, by to byli ludzie, dający rękojmnie właściwego pokierowania pracą młodzieży.

Warszawa, d. 10/XI 1918 r.

R O Z K A Z L. 8.

Regulamin i instrukcja Pogotowia Młodzieży.

1. Celem Pogotowia jest dopomożenie w utrzymaniu ładu, porządku i bezpieczeństwa publicznego, przez skierowanie zapału i energii młodzieży poniżej wieku wojskowego do pomocniczej służby obywatelskiej.

2. Pogotowie jest stworzone na podstawie porozumienia z Władzami Wojskowymi i upoważnienia Ministerstwa W. R. i O. P. Powinno objąć w miarę możliwości i całą młodzież nie tylko harcerską i nie tylko szkolną, z wyłączeniem jedynie jednostek moralnie nieodpowiednich.

3. Zasady organizacyjne Pogotowia są następujące:

a) na czele stoi Inspektor Naczelny Harcerstwa Polskiego.

- b) teren działania, podzielony według Okręgów Harcerskich, rozpada się na analogiczne Okręgi Pogotowia z Komendantami Okręgowymi na czele,
- c) w każdej miejscowości, gdzie istnieje większe skupienie młodzieży i do której sięga wpływ którejkolwiek drużyny harcerskiej, na czele Pogotowia stoi Komendant miejscowy, zależny od miejscowej Komendy Pogotowia,
- d) Pogotowie składa się z Harcerzy i ochotników w wieku od lat 14 skończonych,
- e) Pogotowie dzieli się na służbę czynną dla młodzieży od lat 16 skończonych i na rezerwę,
- f) Z ochotników tworzy się dalsze zastępy przy drużynach oddzielne dla służby czynnej, oddzielne dla rezerwy.

4. Pogotowie odbywa ćwiczenia zastępami, plutonami lub drużynami codziennie w godzinach wolnych od zajęć szkolnych, nie więcej jak po 2 godziny, w niedzielę i święta do 4 godzin.

5. Pogotowie w służbie czynnej t. j. jedynie chłopcy od lat 16 skończonych, ma się ćwiczyć w mustrze, w robieniu bronią (gdzie uda się uzyskać potrzebną broń ćwiczebną), w zachowaniu się w nagłych wypadkach, wobec tłumu (łańcuch angielski „scrum” czyli łańcuch wzmocniony, w jednym lub dwóch rzędach trzymających się pod ramię lub za bary chłopców, pochylonych naprzód i twarzą zwróconych do tłumu), utrzymanie spokoju i ładu wobec popłochu, w razie pożaru, wobec napadu bandyckiego i t. p., w utrzymaniu łączności, w wywiadach, w biegu rozstawnym, służbie ambulansowej i ratowniczej, ordynansowej i wartowniczej.

6. Pogotowie w rezerwie ma się ćwiczyć w mustrze, służbie łączności, biegu rozstawnym, służbie ordynansowej i pocztowej. Do służby czynnej w razie zamieszek, tłumnych zebrań i t. p. w żadnym razie użytem być nie może.

7. Ochotnicy, dopóki dostatecznie wyćwiczeni nie zostaną, nie powinni być używani do służby zewnętrznej bez udziału harcerzy.

8. Broń ćwiczebną, gdzie się uda ją uzyskać, należy trzymać pod opieką organizacji obywatelskiej, i tamże zaraz po ćwiczeniach składać. Noszenie jej na służbie wymaga specjalnego zarządzenia władz obywatelskich, i to tylko w razie bezwzględnej konieczności. — Użycie broni musi być uwarunkowane również tylko ostatecznością, którą ocenić musi Komendant miejscowy w porozumieniu z władzą obywatelską.

9. Dla sprawnego kierowania pracą każda Komenda i drużyna musi posiadać do dyspozycji kwaterę (izbę), w której należy utrzymywać stale dyżury pogotowia w czasie wolnym od zajęć zawodowych. Trzeba przygotować zbiórki alarmowe. W kwaterze powinien wisieć plan miasta wzgl. okolicy z oznaczeniem rozmieszczenia instytucji społecznych, składów żywnościowych, władz, straży ogniowych, aptek, lekarzy, punktów opatrunkowych, szpitali i t. p. Dla zwiększenia sprawności akcji podjętej należy teren działania podzielić między poszczególne drużyny, powinny być utrzymywane posterunki w punktach ważniejszych, a poszczególne dzielnice powinny co pewien czas być obchodzone przez patrole pogotowia, wysyłane z kwatery danej dzielnicy, o dostreżonych wypadkach i o położeniu rzeczy donoszące do kwatery, oraz do właściwych organów bezpieczeństwa. Patrole powinny mieć ze sobą środki opatrunkowe, pozbawione siłami pogotowia zorganizować służbę ambulansową w różnych punktach. Pomiędzy kwaterami dzielnic wzajemnie i między nimi a kwaterami komend należy utrzymywać stałą łączność. W każdej kwaterze prowadzić książkę dyżurów i raportów oraz kronikę wypadków.

10. Użycie pogotowia do służby czynnej w razie nagłej potrzeby, zamieszek i t. p. musi być umiarkowane roztropnym względem na wiek chłopców i na ich stosunek zależności od woli rodziców, z możliwym ograniczeniem mogącego grozić młodzieży niebezpieczeństwa. W razie oczywistego niebezpieczeństwa życia, użycie pogotowia jest dopuszczalne tylko w ostateczności, z decyzji władz obywatelskich, gdy innych sił obronnych nie starczy. Rezerwa w takich wypadkach może być używana tylko do służby pomocniczej w lokalach zamkniętych, do służby kancelaryjnej, ordynansowej i t. p.

11. Wszystkich członków pogotowia na służbie obowiązuje bezwzględna karność, staranne przestrzeganie przyzwoitości i prawości w zachowaniu się, oraz abstynencja od tytoniu i alkoholu.

12. Przyjmowanie do pogotowia ma się odbywać na podstawie piśmiennego zezwolenia rodziców według załączonego wzoru. Wszyscy mają nosić odznakę w postaci przepaski — żółtej dla służby czynnej, zielonej dla rezerwy, na lewym ramieniu, ostemplowanej pieczęcią harcerską, oraz mają otrzymać osobiste legitymacje.

13. Każdy ochotnik ma przy zapisie podpisać następujące zobowiązanie na blankiecie załączonego wzoru: „Ja NN. etc...”

14. Szczegółowe instrukcje zastosowane do warunków miejscowych należy opracować i przesłać przy pierwszym raporcie do zatwierdzenia, nie czekając zresztą na nie z rozpoczęciem energicznej działalności.

15. Gdyby okres potrzeby pogotowia się przeciągał, należy niezależnie od niej zbierać od czasu do czasu całą drużynę, na takich zebraniach należy przez odpowiednie gawędy i program zbiórki utrzymać poczucie łączności harcerzy uczestniczących w Pogotowiu, i utrzymać w sprawności organizacyjnej drużyny, jako takie, które po okresie nadzwyczajnym Pogotowia podejmą nanowo pracę normalną.

16. Należy baczyć starannie na to, by praca szkolna i postępy uczniów nie cierpiały przez służbę pogotowia.

Naczelny Inspektor (m. p.) *Tadeusz Strumiłło.*

Za zgodność (m. p.) *Tadeusz Młodkowski.*

Rozkazy Tadeusza Strumiłło, Naczelnego Inspektora Harcerstwa Polskiego w Warszawie.

Druk ulotny 21,6 x 29,0 [cm]. Zbiory: M. Popiel, redakcja „Skauta”, Tarnów.

M-STWO W. R. i O. P.

SEKCJA SZKÓŁ ŚREDNICH

Warszawa, d. 11 Listopada 1918 r.

Plac Trzech Krzyży 8.

DO DYREKCJI POLSKICH SZKÓŁ ŚREDNICH PAŃSTWOWYCH i PRYWATNYCH MĘSKICH W POLSCE.

Dla właściwego zużytkowania zapału i sił młodzieży szkolnej w chwili obecnej, M-stwo W. R. i O. P. powierzyło Naczelnemu Inspektorowi Harcerskiemu zorganizowanie „Pogotowia młodzieży” dla służby pomocniczej przy utrzymaniu ładu i bezpieczeństwa publicznego. Kierować pogotowiem mają Inspektorzy Okręgowi, względnie z ich ramienia utworzone komisje i komendy pogotowia, które za środek organizacyjny wzięść mogą istniejące drużyny harcerskie. Pogotowie objąć jednak powinno (przy zachowaniu zasady dobrowolności zapisu oraz pewnego doboru pod względem wartości moralnej) o ile możliwości całą polską młodzież powyżej lat 14.

Dyrekcje powinny udzielić Władzom Harcerskim worgniazaacji pogotowia wszelkiej możliwej pomocy, a zwłaszcza lokalu na kwatery pogotowia i światła. Byłoby też pożądanem udzielenie w czasie szkolnej nauki pewnej ilości godzin na wykłady organizowane przez władze „Pogotowia” z zakresu planu pracy tegoż.

Załączając wydane dotychczas przez Inspektorat Harcerski w sprawie Pogotowia pisma L. 6, 7 i 8, zwracamy uwagę na przewidziany tam (L. 7, p. 1, 2 i 6) udział delegatów władz szkolnych. Winni by to być ludzie młodzi, energiczni i lubiani przez młodzież.

Szef sekoji szkół średnich

m. p. TADEUSZ ŁOPUSZAŃSKI.

Odezwa Ministerstwa W. R. i O. P. Do Dyrekcji Polskich Szkół Średnich Państwowych i Prywatnych Męskich w Polsce.

Warszawa, 11 listopada 1918 r. Druk ulotny 21,7 x 29,1 [cm]. Zbiory: M. Popiel, redakcja „Skauta”, Tarnów.

Do młodzieży szkół średnich.

W celu zużytkowania sił i zapału młodzieży w powszechnej służbie narodowej organizuje Naczelny Inspektorat Harcerski Pogotowie Młodzieży, mające objąć całą młodzież od lat 14 skończonych.

Ministerstwo W. R. i O. P. pragnie widzieć Was wszystkich, dzielni chłopcy polscy, w szeregach tego pogotowia, abyście sprawnym i rzetelnym pełnieniem wyznaczonej Wam służby pomocniczej dali dowód, że świetne tradycje młodzieży polskiej, która zawsze czynem gorące swe umiłowanie Ojczyzny stwierdzała, w Was trwają.

Sprawne wszakże zorganizowanie tego Pogotowia i uczynienie zeń doniosłego narzędzia utrzymania ładu, bezpieczeństwa i sprawności życia publicznego, wymaga koniecznie udziału w niem i starszych chłopców. Dlatego zwracam się do Was, uczniowie klas wyższych, abyście zajęć szkolnych nie przerywali, ale siły swoje do rozporządzenia Pogotowia Młodzieży oddali. Sprawa ta jest tak ważną, że nawet już zaciągnięci do służby wojskowej uczniowie będą mogli być reklamowani do służby w Pogotowiu.

Abyście żadnych wątpliwości nie mieli, że jest to zadanie nie tylko władz szkolnych, ale i czynników decydujących o zużytkowaniu wszystkich sił narodowych, mogę Wam donieść, że KOMENDANT PIŁSUDSKI upoważnił przedstawicieli Inspektoratu Harcerskiego do ogłoszenia, że uważa służbę w Pogotowiu Młodzieży za najwłaściwsze i najskuteczniejsze zużytkowanie sił i zapału młodzieży szkół średnich dla dobra publicznego.

Stawcie się zatem od jutra punktualnie w Waszych klasach i zgłóście się do Pogotowia, organizowanego przez każdą drużynę harcerską dla całej młodzieży danej szkoły i jej okolicy.

Warszawa, d. 12 listopada 1918 r.

Szef Sekcji Szkół Średnich
Ministerstwa W. R. i O. P.

m. p. Tadeusz Łopuszański.

Odezwa Tadeusza Łopuszańskiego, szefa Sekcji Szkół Średnich Ministerstwa W. R. i O. P. Warszawa, 12 listopada 1918 r.
Do młodzieży szkół średnich. Druk ulotny 12,7 x 27,7 [cm]. Zbiory: M. Popiel, redakcja „Skauta”, Tarnów.

ków decydujących o zużytkowaniu wszystkich sił narodowych, mogą Wam donieść, że KOMENDANT PIŁSUDSKI upoważnił przedstawicieli Inspektoratu Harcerskiego do ogłoszenia, że uważa służbę w Pogotowiu Młodzieży za najważniejszą i najskuteczniejszą zużytkowanie sił i zapału młodzieży szkół średnich dla dobra publicznego.

Stawcie się zatem od jutra punktualnie w Waszych klasach i zgłoście się do Pogotowia, zorganizowanego przez każdą drużynę harcerską dla całej młodzieży danej szkoły i jej okolicy.

Do tej pory znaliśmy rozkaz Józefa Piłsudskiego Naczelnego Wodza Wojsk Polskich do Harcerzy z 29 czerwca 1921 roku. Zaprezentowany powyżej ten mały druk ulotny, ukazuje jednoznacznie przyczynę działalności harcerskiej u progu niepodległości, w najtrudniejszych, ale i najpiękniejszych chwilach walki i budowania od podstaw Ojczyzny.

Kiedy w Warszawie budowano zręby Harcerstwa mającego działać w nowych okolicznościach, we Lwowie trwały walki o polskość tego miasta. Wśród walczących nie brakowało harcerzy. Do nich nie do-

tarły prezentowane w niniejszym numerze „Skauta” odezwy. Kierując się tylko powinnością i poczuciem obowiązku, młodzież polska, młodzież lwowska kolejny raz zdawała życiowy egzamin w walce, nie w szkolnej ławie. Warto więc zapoznać się z *Instrukcją dla szkół w sprawie Harcerstwa*. Jest to przykład szerokiego spojrzenia na wszystkie aspekty wychowania harcerskiego wobec ówczesnych realiów.

Gdy wypełniała się najnowsza historia Polski, w odmętach Morza Tyrreńskiego, 16 stycznia 1919 roku, utonął Andrzej Małkowski, założyciel, twórca i organizator Skautingu Polskiego we Lwowie.

Uporządkowany pod względem czasu i wydarzeń oryginalny zbiór dokumentów dotyczących działań harcerskich w 1918 roku, nie był dotąd publicznie prezentowany. Przez sto lat materiały te spoczywały wraz z dziesiątkami innych dokumentów gromadzonych przez moich dziadków: Józefę Heilman-Rawicz, jedną z pierwszych skautek w Stanisławowie oraz ppłk. Kazimierza Heilman-Rawicza legionisty, m.in. dowódcy 62 pp w Bydgoszczy. ■

M. Popiel

Członkowie władz harcerskich oraz uczestnicy zjazdu w Warszawie, w 1919 r.

Zbiory: M. Popiel, redakcja „Skauta”, Tarnów.

Marek Popiel

HARCERSKI WYMIAR ROCZNICY NIEPODLEGŁOŚCI W TARNOWIE

Do obchodów niepodległości w Tarnowie – pierwszym niepodległym mieście – przygotowywano się dłuższy czas. Od 11 czerwca br. w Muzeum Okręgowym w Tarnowie można zwiedzać wystawę: *Sen o Niepodległej – Tarnów od austriackiego zaboru do Niepodległości*, z wieloma ciekawymi pamiątkami skautowymi. Pamiętano też o harcerskich postaciach, których działalność przyczyniła się do odzyskania niepodległości. Dlatego na wniosek Wydziału Kultury Urzędu Miasta Tarnowa dokonano renowacji pomnika Andrzeja Małkowskiego, założyciela, twórcy i organizatora Skautingu Polskiego we Lwowie. Przeniesione zostały w pobliże pomnika odnowione totemy, wykonana została też nowa tablica informacyjna. Prace te zostały wykonane przez Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Tarnowie przy zaangażowaniu Zarządu Dróg i Komunikacji w Tarnowie.

W przestrzeni miejskiej upamiętniono Jerzego Brauna i stulecie jego pieśni *Płonie ognisko i szumią knieje* w postaci wielkoformatowej grafiki umieszczonej na budynku Wodociągów Tarnowskich. Przy współpracy z dr Marią Żychowską, Wydział Komunikacji Społecznej zlecił wykonanie okolicznościowej koszulek o tej tematyce, a tuż przed 11 listopada 2018 roku ukazały się „Wiadomości Tarnowskie”, w całości poświęcone postaci J. Brauna, jego wspomnieniom, rodzinie, a przede wszystkim pieśni. ■

M. Popiel

<http://niepodlegly.tarnow.pl>

